

Πασαλιμάνι, 28 Ιουνίου 2025

καλησπέρα.

Φίλες και φίλοι. Συντρόφισσες και σύντροφοι

Πριν 80 χρόνια την 1 Μάη 1945, ο Κόκκινος στρατός ολοκλήρωσε τη συντριβή της ναζιστικής Γερμανίας και η κόκκινη σημαία με το σφυροδρέπανο στήθηκε στην κορυφή του Ραϊχσταγκ. Τις ώρες εκείνες οι ηγέτες του ναζισμού έθεταν τέρμα στη ζωή τους και στις 9 Μάη η Γερμανία παραδόθηκε άνευ όρων, η μέρα εκείνη γράφτηκε στις καρδιές και τη μνήμη της εργατικής τάξης ως μέρα της αντιφασιστικής νίκης των λαών.

Μέρα, που η ΕΕ θέλει να τη σβήσει από τη συλλογική μνήμη – ανακηρύσσοντάς την σε μέρα της Ευρώπης. Για το σκοπό αυτό δίνονται πακτωλοί χρημάτων για το ξαναγράψιμο της ιστορίας, για την απόκρυψη του γεγονότος ο Κόκκινος Στρατός τσάκισε το φασισμό. Ότι ο φασισμός – ναζισμός ήταν γέννημα του καπιταλισμού – και ο σοσιαλισμός το ταξικά αντίθετο του.

Είναι πλήρως ανιστόρητες η προσεγγίσεις αστών και ομπορτουνιστών περί ολοκληρωτισμού και δύο άκρων που δήθεν μοιάζουν καθώς επιχειρούν να ταυτίσουν ταξικά αντίθετα συστήματα.

Ο καπιταλισμός με φασιστική μορφή εξουσίας στηρίζονταν στην **καπιταλιστική ιδιοκτησία** στα μέσα παραγωγής- όπως και ο καπιταλισμός με δημοκρατική - κοινοβουλευτική μορφή ενώ ο σοσιαλισμός που οικοδομούνταν στην ΕΣΣΔ είχε καταργήσει την **καπιταλιστική ιδιοκτησία** - και έκανε τα πρώτα βήματα στην οικοδόμηση των νέων σχέσεων παραγωγής, με κοινωνική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, κεντρικό σχεδιασμό και εργατική εξουσία.

Συντρόφισσες και σύντροφοι

Οι εξελίξεις του Β Παγκοσμίου Πολέμου – καταγράφηκαν όχι μόνο στα πεδία των μαχών αλλά και στις συναντήσεις των αρχηγών των κρατών ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μ.Β. που σε συνενωμένα σε στρατιωτικό συνασπισμό πολέμησαν τον φασιστικό άξονα.

Στις τελικές τους αποφάσεις αποτυπώθηκαν τα αποτελέσματα του Β Παγκοσμίου Πολέμου που διαμόρφωσαν το χάρτη του σύγχρονου κόσμου, τουλάχιστον έως το 1989 – 1991, τότε που οι αντεπαναστατικές ανατροπές και η παλινόρθωση του καπιταλισμού, συνοδεύτηκαν με αλλαγή συνόρων, με την διάλυση της ΕΣΣΔ, τον τεμαχισμό της Γιουγκοσλαβίας, της Τσεχοσλοβακίας.

Η πάλη των καπιταλιστών για το ξαναμοίρασμα συνεχίζεται και σήμερα με φόντο τη μεγάλη αντιπαράθεση ΗΠΑ – Κίνας για την πρωτοκαθεδρία στο παγκόσμιο ιμπεριαλιστικό σύστημα, με τον πόλεμο ΝΑΤΟ – Ρωσίας στο έδαφος

της Ουκρανίας και τους άλλους πολέμους των ΗΠΑ- Ισραήλ στο Ιράν και στη μαρτυρική Παλαιστίνη.

Η έκδοση που παρουσιάζουμε δίνει εφόδια να κατανοήσουμε πολλές πλευρές των σύγχρονων πολεμικών αντιπαραθέσεων αλλά και νομοτέλειες του πολέμου, των καθηκόντων της εργατικής τάξης, της επαναστατικής πρωτοπορίας της σε αυτόν.

Όσον αφορά τις πηγές της έκδοσης: τα πρακτικά των Διασκέψεων της Τεχεράνης τον Δεκέμβριο 1943, της Γιάλτα τον Φεβρουάριο 1945 και ππου Πότσνταμ τον Ιούλιο-Αύγουστο 1945 έχουν παρθεί από παλιότερη έκδοση της σύγχρονης εποχής- εξαντλημένη εδώ και πολλά χρόνια. Ενώ για πρώτη φορά δημοσιεύονται στην Ελλάδα με πηγή τα σοβιετικά αρχεία, τα υλικά των συζητήσεων της Μόσχας του Οκτωβρίου 1944, είναι τα πρακτικά των συζητήσεων μεταξύ Σταλιν και Τσόρτσιλ και μεταξύ των υπουργών εξωτερικών Μόλοτοφ και Ιντεν.

Η νέα έκδοση περιλαμβάνει εκτεταμένη εισαγωγή του Πολιτικού Γραφείου της ΚΕ του ΚΚΕ όπου, **παρουσιάζεται ο τιτάνιος αγώνα που έδωσε η ΕΣΣΔ, το κόμμα των μπολσεβίκων, ο Κόκκινος Στρατός** . Παρουσιάζονται όμως και σύγχρονα συμπεράσματα και εκτιμήσεις για την επαναστατική στρατηγική, τα οποία μέσα από συλλογική μελέτη έχει εξάγει το Κόμμα μας. Σε αυτά θα σταθούμε.

Άμεσα συνδεδεμένο με το παραπάνω είναι ο χαρακτηρισμός του πολέμου, Β Παγκόσμιος Πόλεμος όπως και ο πρώτος ήταν ιμπεριαλιστικός. Ως προς τις αιτίες του ήταν πόλεμος άδικος από όλα τα καπιταλιστικά κράτη και έγινε για το ξαναμοίρασμα, εδαφών, πρώτων υλών, αποικιών, αγορών και εμπορικών δρόμων. Δηλαδή εκδηλώθηκαν εκ νέου οι αντιθέσεις μεταξύ των ιμπεριαλιστών που δημιουργήθηκαν με τη λήξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου και άλλες που κυοφορήθηκαν στην περίοδο της ιμπεριαλιστικής ειρήνης.

Δίκαιο πόλεμο έκανε μόνο η ΕΣΣΔ και οι λαοί που αγωνίζονταν ενάντια στην ξένη κατοχή.

Ο χαρακτηρισμός του Πολέμου ως ιμπεριαλιστικός, δεν είναι ένα φιλολογικό κοσμητικό επίθετο. Η επαναστατική θεωρία του μαρξισμού – λενινισμού, έχει αναδείξει πώς στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο μπορούν να δημιουργηθούν συνθήκες επαναστατικής κατάστασης, εξαιτίας της αδυναμίας των καπιταλιστών να κυριαρχούν όπως παλιά και της πρωτόγνωρης κίνησης των λαϊκών μαζών που την πυροδοτεί ο ίδιος ο πόλεμος. Και να τεθεί το ζήτημα κατάκτησης της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Τα τύμπανα του ιμπεριαλιστικού πολέμου ηχούσαν σχεδόν 10 χρόνια νωρίτερα - στις πλέον απομακρυσμένες περιοχές του πλανήτη: στην Μαντζουρία, στην Αιθιοπία και στο τέλος η φωτιά του έζωσε την Ευρώπη και την Ελλάδα η οποία από το 1941 βρέθηκε σε τριπλή κατοχή. Στην εισαγωγή του ΠΓ, καταγράφονται πολλά επεισόδια της πορείας προς τον παγκόσμιο πόλεμο.

Αποτελούν ακόμα μια επισήμανση υπόμνηση ότι σήμερα όλοι πρέπει να

επαγρυπνούμε, πολύ περισσότερο που τώρα οι εξελίξεις δεν είναι σε κάποια μακρινή γωνιά του κόσμου και η ελληνική κυβέρνηση συνεχίζοντας το έργο των προηγούμενων έχει εμπλέξει επικίνδυνα τη χώρα μας στα ιμπεριαλιστικά εγκλήματα στη Μέση Ανατολή, στο Ιράν στην Ουκρανία.

Σύντροφοι και φίλοι

Η σοσιαλιστική επανάσταση το 1917 στη Ρωσία ήταν η μόνη που κατάφερε να επικρατήσει, έτσι ΕΣΣΔ οικοδομούσε το σοσιαλισμό σε ταξικά εχθρικό περίγυρο. Η κατάκτηση της εργατικής εξουσίας στις προηγμένες βιομηχανικά χώρες πχ στη Γερμανία θα ήταν στήριγμα στην νεαρή Σοβιετική Ρωσία.

Έτσι από τα πρώτα βήματά της η σοβιετική εξουσία ήταν αναγκασμένη να αξιοποιεί τις ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις.

Το Κόμμα των μπολσεβίκων και το σοβιετικό κράτος δεν θεωρητικοποίησαν αυτές τις σχέσεις. Ότι δήθεν υπάρχουν κράτη με τα οποία μπορούν να συνυπάρξουν ειρηνικά ή ότι δήθεν υπάρχουν αξίες πανανθρώπινες έξω και πάνω από τον ταξικό διαχωρισμό της κοινωνίας ή έξω από την αντιπαράθεση δύο ταξικά διαφορετικών συστημάτων.

Στην αντίπερα όχθη τα καπιταλιστικά κράτη - από τη στιγμή που δεν μπόρεσαν να συντρίψουν την επανάσταση - επεδίωξαν να έχουν ορισμένες σχέσεις με την ΕΣΣΔ. Αυτό για δύο λόγους: έβλεπαν μια αγορά για τα εμπορεύματά τους αλλά και η κάθε καπιταλιστική χώρα ήθελε επίσης να έχει προσβάσεις πολύ περισσότερο όταν έβλεπε να αποκτά ο ανταγωνιστής της.

Η Σοβιετική Ένωση ιδίως μετά το 1921-22 επιδίωξε την δημιουργία κανονικών διπλωματικών σχέσεων με τις καπιταλιστικές χώρες και την δημιουργία εμπορικών σχέσεων. Όστε να μπορεί να προμηθεύεται προϊόντα που ακόμα δεν μπορεί να παράγει- ιδίως βιομηχανικό εξοπλισμό.

Εδώ να πούμε ότι το εμπόριο της ΕΣΣΔ με το εξωτερικό διεξάγεται από το κράτος, υπάρχει το μονοπώλιο του εξωτερικού εμπορίου.

Η ανάπτυξη διπλωματικών με την αναγνώριση της ίδιας της ύπαρξης της ΕΣΣΔ να άργησε κατά πολύ από κάποιες χώρες - οι ΗΠΑ την αναγνώρισαν μόλις το 1934 και τότε έγινε ανταλλαγή διπλωματικών αποστολών.

Η ΕΣΣΔ από τα πρώτα βήματα της επεδίωξε και τη στρατιωτική συνεργασία με χώρες της ανατολής όπως με την Κίνα του Σου Γιατ Σεν, ενώ στη δεκαετία του 1930, υπέγραψε ή επεδίωξε να υπογράψει διάφορα σύμφωνα στρατιωτικής συνεργασίας και συλλογικής ασφάλειας με όμορες και άλλες χώρες σε ανατολή και δύση.

Η ΕΣΣΔ, όχι μόνο δεν επεδίωκε πόλεμο αλλά με κάθε τρόπο ήθελε να τον αποφύγει ώστε να μπορέσει να οικοδομήσει την βιομηχανία της βασικό στήριγμα των σοσιαλιστικών σχέσεων παραγωγής.

Μετά την άνοδο του Χίτλερ στη Γερμανία το 1933 η ΕΣΣΔ έκανε εκκλήσεις προς τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία για τη σύναψη στρατιωτικής συνεργασίας ενάντια στη χιτλερική Γερμανία. Και υπέγραψε συμφωνίες περιορισμένης όμως ισχύος με τη Γαλλία και την Τσεχοσλοβακία, οι τελευταίες στην πράξη υπαναχώρησαν.

Το 1936 Γερμανία, Ιαπωνία, Ιταλία υπέγραψαν το Αντικομμιντέρν σύμφωνο ενάντια στην Κομμουνιστική Διεθνή και στην ΕΣΣΔ.

Την ίδια στιγμή Αγγλία Γαλλία αποδέχτηκαν τον επαναξοπλισμό της Γερμανίας (με στρατό και ναυτικό) και έδειχναν ανοχή στην επέκταση της προς ανατολάς, ελπίζοντας σε σύγκρουση με την ΕΣΣΔ και αμοιβαία εξασθένιση τους. Η γερμανία προσάρτησε αρχικά την Αυστρία και τμήμα της Τσεχοσλοβακίας. Γαλλία και Βρετανία όχι μόνο δεν αντέδρασαν αλλά το Σεπτέμβρη 1938 υπέγραψαν το σύμφωνο του Μονάχου που αναγνώριζε τις Γερμανικές κατακτήσεις στην Τσεχοσλοβακία - εν αγνοία της ίδιας της Τσεχοσλοβακίας. Γρήγορα όλη η Τσεχία προσαρτήθηκε στη Γερμανία ως προτεκτοράτο και η Σλοβακία έγινε κράτος μαριονέτα. Επίσης ορισμένα εδάφη της αποσπάστηκαν και δόθηκαν **στην Πολωνία** και την Ουγγαρία.

Δηλαδή και η Πολωνία που μετά από ένα χρόνο θα δεχόταν και η ίδια γερμανική επίθεση και κατάκτηση ωφελήθηκε με εδάφη από τον γερμανικό διαμελισμό της Τσεχοσλοβακίας.

Εδώ πρέπει να πούμε πως ο πόλεμος είναι μια διαδικασία που πυροδοτεί ανεξέλεγκτες εξελίξεις όσον αφορά τις συνεχείς αναδιατάξεις των ιμπεριαλιστικών συμμαχιών. Ακόμα αναδιάταξη στα ιμπεριαλιστικά στρατόπεδα μπορεί να συμβεί και με τις αλλαγές στις κυβερνήσεις των καπιταλιστικών κρατών ως αποτέλεσμα γενικότερης αναδιάταξης και αντιπαραθέσεων στους κόλπους της αστικής τάξης.

Στη μεγάλη Βρετανία η κυβέρνηση Τσάμπερλεν (1937- Μάιος 1940) ακολουθούσε τη γνωστή “πολιτική κατευνασμού” – σύμπραξης με το Χίτλερ όμως είχε στο εσωτερικό της ισχυρούς πολέμιους. Ο Τσόρτσιλ για παράδειγμα στο ίδιο κόμμα ανήκε, δεν υστερούσε πολιτικά σε αντικομμουνισμό και σε θαυμασμό στους Χίτλερ και Μουσολίνι, το 1929 σε μια ομιλία του στη Ρώμη έλεγε: *“Αν ήμουν Ιταλός θα ήμουν με όλη την καρδιά μαζί σας, από την αρχή μέχρι το τέλος, στη θριαμβευτική σας μάχη ενάντια στις βάρβαρες ορέξεις και τα πάθη του Λενινισμού”*¹

Μετά την υπογραφή του Σύμφωνου του Μονάχου η ΕΣΣΔ για ένα ολόκληρο χρόνο (Σεπτέμβρης 1938 - Αύγουστος 1939) καλούσε Γαλλία και Αγγλία σε σύμπραξη ενάντια στον Χίτλερ, όμως με διάφορες προφάσεις Αγγλία και Γαλλία αρνούσαν ακόμα και τη συνάντησή.

---

¹ Πάλμε Ντάτ: “Φασισμός και κοινωνική επανάσταση”, εκδ. Σύγχρονη Εποχή σελ. 352

Έτσι η ΕΣΣΔ, θέλοντας να κερδίσει χρόνο υπέγραψε το σύμφωνο “μη επίθεσης” με τη Ναζιστική Γερμανία τον Αύγουστο 1939 γνωστό ως σύμφωνο Ρίμπεντροπ – Μόλοτοφ. Καμιά από τις συμβαλλόμενες πλευρές δεν είχε αυταπάτη ότι θα ήταν κάτι μακροπρόθεσμο.

Σε εκείνη τη φάση, η ΚΔ, και η ΕΣΣΔ σωστά χαρακτήρισαν τον πόλεμο ως ιμπεριαλιστικό από όλες τις μεριές, αν και το έπραξαν επειδή δεν είχε προχωρήσει η αντιφασιστική συμμαχία. Στη συνέχεια τον Ιούνιο 1941 όταν η Γερμανία επιτέθηκε στην ΕΣΣΔ ο πόλεμος χαρακτηρίστηκε ξανά ως αντιφασιστικός επεκτείνοντας αυτό το χαρακτηρισμό και στα ιμπεριαλιστικά-καπιταλιστικά κράτη.

Όταν η Γερμανία κατέλαβε την Πολωνία τον Σεπτέμβρη 1939 και μετά την φυγή της πολωνικής Κυβέρνησης στο εξωτερικό, ο Κόκκινος Στρατός ανέκτησε εδάφη της ανατολικής Πολωνίας, στην ουσία επρόκειτο για εδάφη Λευκορωσικά και Ουκρανικά που είχε κατακτήσει η Πολωνία το 1920, οι πληθυσμοί αυτών των περιοχών εντάχθηκαν στην ΕΣΣΔ και δεν κατακτήθηκαν άμεσα από τους Ναζί. Την ίδια περίοδο εντάχθηκαν στην ΕΣΣΔ και οι Βαλτικές χώρες.

Το φθινόπωρο του 1939 η ΕΣΣΔ έκανε μια επιπλέον κίνηση να προστατέψει την περιοχή του Λένινγκραντ (το οποίο εφάπτονταν στα φιλανδικά σύνορα) από ενδεχόμενη Γερμανική επίθεση. Ζήτησε από τη Φιλανδία μια ζώνη λίγο πάνω από 80 χιλιόμετρα πλάτος ώστε το Λένινγκραντ να είναι έξω από το βεληνεκές των εχθρικών βολών. Σε αντάλλαγμα θα έδινε μεγαλύτερη και καλύτερη έκταση. Η πρόταση της ΕΣΣΔ παρόλο που προκάλεσε θετική συζήτηση και στην Φιλανδική κυβέρνηση τελικά τελικά την απέρριψε και κήρυξε επιστράτευση συγκεντρώνοντας στρατό στα σοβιετικά σύνορα. Τότε η σοβιετική ένωση μπήκε με στρατό στη Φιλανδία η οποία βοηθιόταν με πολεμικό υλικό τόσο από τη Γερμανία όσο και από τους αγγλογάλλους μάλιστα οι τελευταίοι εκδίωξαν την ΕΣΣΔ από την ΚτΕ.

Μετά την κατάληψη της Πολωνίας η Αγγλία και η Γαλλία παρότι κήρυξαν τον πόλεμο στην Γερμανία δεν έκαναν καμιά στρατιωτική ενέργεια εναντίον της.

Η Γερμανία την άνοιξη 1940 κατέλαβε τη Δανία, τη Νορβηγία, το Βέλγιο, την Ολλανδία. το καλοκαίρι κατέλαβε τη Γαλλία και ξεκίνησε βομβαρδισμούς της Αγγλίας.

Στην Αγγλία η κυβέρνηση Τσάμπερλεν (της χρεοκοπημένης πολιτικής του κατευνασμού) από το Μάιο του 1940 - είχε παραιτηθεί, Σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση συνασπισμού με επικεφαλής τον Τσόρτσιλ αποφασισμένη να υπερασπίσει τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα της βρετανικής αυτοκρατορίας.

Στις 22 Ιουνίου 1941 η ναζιστική Γερμανία επιτέθηκε στην ΕΣΣΔ και πλησίασε σχεδόν 30 χιλιόμετρα τη Μόσχα - εκεί όμως η θεωρούμενη αήττητη γερμανική Βέρμαχτ είχε την πρώτη της ήττα από τον Κόκκινο Στρατό. Στις 5 Δεκέμβρη 1941.

Στην εισαγωγή παρουσιάζονται οι μεγάλες μάχες που ακολούθησα: του Στάλινγκραντ, του Κουρσκ του Λένινγκραντ.

Η σοβιετική κυβέρνηση, το ΚΚ με επικεφαλής τον Ι. Σταλιν έδειξαν ακλόνητη θέληση και αποφασιστικότητα στην υπεράσπιση του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους στον κόσμο. Ο σοβιετικός λαός πολέμησε ηρωικά υπερασπιζόμενος όχι μόνο την πατρίδα του αλλά και τις σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγής.

Η αποφασιστικότητα αυτή έκανε και τις κυβερνήσεις των καπιταλιστικών κρατών να την υπολογίζουν ως στρατιωτικό σύμμαχο για τους δικούς τους σκοπούς. Είναι χαρακτηριστική η εκτίμηση του Έλληνα πρέσβη Π. Πιπινέλη από την πολιορκημένη Μόσχα πως η Σοβιετική Ένωση όχι μόνο θα αντέξει μα και θα αντεπιτεθεί.

Η μετατροπή της ειρηνικής παραγωγής σε πολεμικής έδωσε στον Κόκκινο Στρατό τα εφόδια για να αντεπιτεθεί σε μια ορμητική πορεία και να απελευθερώσει την ανατολική και κεντρική Ευρώπη τα Βαλκάνια και να συντρίψει το ναζιστικό τερατούργημα στη φωλιά του. Η μάχη της παραγωγής απέδειξε την ανωτερότητα των σοσιαλιστικών σχέσεων παραγωγής που μπόρεσαν να δώσουν τεράστιες ποσότητες πολεμικού υλικού ανώτερων δυνατοτήτων.

Οι πολεμικές επιτυχίες του κόκκινου Στρατού η τεράστια ισχύς που σφυρηλατούσε η ΕΣΣΔ σε συνθήκες πολέμου ανέβαζαν και τη διαπραγματευτική ικανότητα της ΕΣΣΔ.

Ποιες ήταν οι δύο μεγάλες στρατιωτικές συμμαχίες που συγκρούστηκαν στον ΒΠΠ;

Η ναζιστική Γερμανία, Ιταλία και Ιαπωνία είχαν συγκροτήσει συμμαχία γνωστή ως “Άξονα” στον οποίο προσχώρησαν η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και άλλες χώρες.

Στο αντίπαλο στρατόπεδο και πριν ακόμα μπει η ΕΣΣΔ στον πόλεμο είχε συνέλθει στο Λονδίνο μια διάσκεψη μεταξύ Μ. Βρετανίας, κρατών της Κοινοπολιτείας, 8 εξόριστων κυβερνήσεων ανάμεσα τους η Βασιλική Ελληνική κυβέρνηση και Γαλλική Κυβέρνηση του Ντε Γκωλ και διακήρυξαν τον αγώνα ενάντια στον άξονα. Στη συνέχεια ΗΠΑ και Αγγλία διακήρυξαν Χάρτα του Ατλαντικού που αποτέλεσε και τη Βάση για τη διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών. Η χάρτα διακήρυττε πως τα κράτη ενωμένα θα αγωνιστούν ενάντια στον “άξονα” δίχως να κάνουν ξεχωριστή ειρήνη μαζί του. Η ΕΣΣΔ προσχώρησε στη Χάρτα του ατλαντικού που αποτέλεσε τη Γενική κατεύθυνση της συμμαχίας. Η συμμαχία αυτή ονομάστηκε “Ηνωμένα Έθνη” αλλά και μεγάλη αντιφασιστική συμμαχία.

Όμως τι το αντιφασιστικό είχαν; π.χ. Μ. Βρετανία που προσπαθούσε να διασώσει τις αποικίες της, η Γαλλία τα εδάφη υπό εντολή, η Νότια Αφρική που είχε καθεστώς απαρτχάιντ με ακραίο ρατσισμό και καταστολή του ντόπιου πληθυσμού, η ελληνική βασιλική κυβέρνηση, οι ΗΠΑ που σε τρία χρόνια θα έριχναν την ατομική βόμβα με εκατόμβες νεκρών.

Ήταν μια στρατιωτική συμμαχία, στην οποία η σοσιαλιστική ΕΣΣΔ συνέπραξε με ταξικά αντίθετα κράτη και αυτό ήταν κάτι θεμιτό, το πρόβλημα είναι

ότι συνδέθηκε με μια ενιαία στρατηγική του ΔΚΚ που αποσπούσε τον απελευθερωτικό αγώνα από την πάλη ενάντια στην εγχώρια αστική εξουσία.

Αυτή την στρατιωτική σύμπραξη είχαν ανάγκη και τα καπιταλιστικά κράτη, την ίδια μέρα 22 Ιουνίου 1941, που οι ναζί επιτέθηκαν στην ΕΣΣΔ ο Τσόρτσιλ σε Ραδιοφωνικό του διάγγελμα, αφού τόνισε πόσο αντικομμουνιστής είναι, κατέληξε: **“ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι Ρώσοι είναι τόσο δικός μας όσο και των Ενωμένων Πολιτειών (...)”** **“Ας επωφεληθούμε λοιπόν από τα μαθήματα που ήδη μας έχει διδάξει η τόσο σκληρή εμπειρία. Ας ενωθούμε σαν μια γροθιά για να χτυπήσουμε όσο ακόμα είμαστε όρθιοι και δυνατοί.”**²

Στις 14 Ιουλίου ο Στάλιν με επιστολή προς τον Τσόρτσιλ έθεσε επιτακτικά την ανάγκη ανοίγματος του Δεύτερου μετώπου, δηλαδή της απόβασης συμμαχικών βρετανικών δυνάμεων στο έδαφος της Ευρώπης για να χτυπήσουν τους Γερμανούς, μάλιστα ο Στάλιν έθεσε το πολύ λογικό επιχείρημα ότι η στιγμή ήταν κατάλληλη καθώς ο Γερμανικός Στρατός ήταν απασχολημένος στην ανατολή ενάντια στην ΕΣΣΔ. Ο Τσόρτσιλ αρνήθηκε προφασισζόμενος διάφορες δυσκολίες όπως έλλειψη αποβατικών μέσων και την καλή οχύρωση των ακτών. Ο Στάλιν αντέτεινε ότι το πρόβλημα δεν ήταν οι δυσκολίες άλλα κατά πόσο ήταν διατεθειμένοι να τις αντιμετωπίσουν.

Το ζήτημα ανοίγματος του δεύτερου μετώπου το έθετε επιτακτικά η ΕΣΣΔ σε όλες τις συναντήσεις και επαφές που θα ακολουθούσαν. Οι Βρετανοί πρόβαλαν αντιπροτάσεις όπως την απόβαση τους στα Βαλκάνια, με προφανή στόχο να μπουν σφήνα στον κόκκινο στρατό. Τελικά η απόβαση έγινε τρία χρόνια αργότερα τον Ιούνιο 1944, στην Νορμανδία τη στιγμή που οι αγγλοαμερικάνοι έβλεπαν τον κίνδυνο να μπει ο Κόκκινος στρατός μόνος του στο Βερολίνο. Επίσης και όταν ακόμα έκαναν την απόβαση παρέμειναν άπραγοι για ένα χρόνο και κινήθηκαν προς το Βερολίνο όταν ο Κόκκινος Στρατός ήταν ήδη στα πρόθυρα του.

Για την εύρυθμη λειτουργία της συμμαχίας, συγκροτήθηκε διασυμμαχική επιτροπή στο Λονδίνο ενώ έγιναν πάρα πολλές επαφές των υπουργών εξωτερικών, στρατηγών και άλλων ειδικών.

Η διάσκεψη της Τεχεράνης έγινε τον Δεκέμβριο 1943. Πήραν μέρος για πρώτη φορά και οι τρεις αρχηγοί κρατών: ΕΣΣΔ, ΗΠΑ Μεγάλης Βρετανίας, Στάλιν, Ρούσβελτ και Τσόρτσιλ αντίστοιχα.

Στην Τεχεράνη τέθηκε επίσης το ζήτημα της οργάνωσης του μεταπολεμικού κόσμου, της κατοχής της Γερμανίας, των σοβιετοπολωνικών και των πολωνογερμανικών συνόρων. Επίσης η ΕΣΣΔ έθεσε το ζήτημα της εξόδου της στις θερμές θάλασσες με την προσάρτηση στη σύνθεσή της περιοχής της Κενινξβέργης που άνηκε στην Ανατολική Πρωσία (σημερινή περιοχή του Καλινιγκραντ), όπως και έγινε με τη συμφωνία ΗΠΑ και Μεγάλης Βρετανίας. Τέλος, τη διάσκεψη απασχόλησε η περίπτωση των Βαλτικών χωρών και η επικύρωση της μελλοντικής ένταξή τους στην ΕΣΣΔ. Η ΕΣΣΔ διεκδίκησε και

---

² Ουίνστον Τσόρτσιλ: “Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος” εκδ. Καθημερινή, τ.3. σελ. 244, 247.

πέτυχε τα Σοβιετοπολωνικά σύνορα να οριστούν στη Γραμμή Κόρζον (1920), δηλαδή ανατολικά Πολωνικά εδάφη να επανέλθουν στη σύνθεση της ΕΣΣΔ.

Η Ιταλία ήδη είχε αλλάξει στρατόπεδο μετά από την απόβαση των αγγλοαμερικάνων στο νότο και με τα συνεχή χτυπήματα των ιταλών παρτιζάνων. Το φασιστικό συμβούλιο ανέτρεψε τον Μουσολίνι και πρωθυπουργός ανέλαβε ο Στρατηγός Μπαντόλιο νωρίτερα ήταν βασικό στέλεχος του καθεστώτος, στρατηγός της κατάληψης της Αιθιοπίας, πρόεδρος του μεγάλου φασιστικού συμβουλίου, και τον Οκτώβριο κήρυξε τον πόλεμο στην Γερμανία.

Η διάσκεψη της Τεχεράνης ζήτησε να μπουν στην κυβέρνηση Μπαντόλιο όλα τα κόμματα της αντίστασης στον Μουσολίνι, άρα και το Ιταλικό ΚΚ, όπως και έγινε. Ο Τολιάτι ΓΓ του Ιταλικού ΚΚ πήρε μέρος στην κυβέρνηση. Διγλαδή το 1943 έκλεισε ως χρονιά ριζικής στροφής στον πόλεμο.

Την 1η Ιανουαρίου 1944 ο Σοβιετικός Στρατός αριθμούσε 8.652.000 μάχιμους άνδρες πέρασε σε γενικευμένη επίθεση κατά των γερμανικών στρατευμάτων και των συμμάχων τους σε ένα μέτωπο χιλιάδων χιλιομέτρων από τον παγωμένο βορά μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα.

Στις 27 Ιανουαρίου συντρίφτηκαν τα στρατεύματα που πολιορκούσαν το Λένινγκραντ και έσπασε η πολιορκία 900 ημερών.

Στις 27 Μάρτη 1944 τα σοβιετικά στρατεύματα σε μια μεγάλη διείσδυση πέρασαν τον ποταμό Προύθο και μπήκαν στο έδαφος της Ρουμανίας - πέρασαν δηλαδή και στα Βαλκάνια, απελευθερώνοντας μαζί με τα αντάρτικα κινήματα που ηγούνταν οι κομμουνιστές μια σειρά περιοχές. Στις 9 Σεπτέμβρη η Βουλγαρία άλλαξε στρατόπεδο κάτω από τις γενικότερες εξελίξεις και τον αγώνα του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ τον Οκτωβρη 1944 ελευθερώθηκε η Ελλάδα.

Η 4η Διάσκεψη της Μόσχας πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο 1944 Η διάσκεψη της Μόσχας είναι ίσως η πιο πολυσυζητημένη στη χώρα μας καθώς συνδέεται με τη συζήτηση για τα λεγόμενα ποσοστά επιρροής της κάθε μιας από τις ισχυρές δυνάμεις στις άλλες χώρες.

Η πρόσβαση στα σοβιετικά πρακτικά το 2019 ανέδειξε την ύπαρξη μιας σχετικής συζήτησης αναφορικά με την πολιτική επιρροή και τη στρατιωτική παρουσία της Μ. Βρετανίας και της ΕΣΣΔ στις απελευθερωμένες από τη γερμανική κατοχή χώρες.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το τι αφορά, είναι η περίπτωση της Βουλγαρίας, η οποία ήταν χώρα του Άξονα και έπρεπε να εγκατασταθεί εκεί Συμμαχική Επιτροπή Ελέγχου. Σε τέτοια επιτροπή η κάθε μεγάλη δύναμη θα είχε τους εκπροσώπους της. Το πόσους θα έχει και ποιος θα είναι ο πρόεδρος της επιτροπής ήταν αντικείμενο συζήτησης με βάση τα ποσοστά. Σε άλλες χώρες η συζήτηση περί ποσοστών αφορούσε το πεδίο κίνησης και τις αρμοδιότητες των Στρατιωτικών Αποστολών των Συμμάχων, την σύνθεση στις υπό διαμόρφωση κυβερνήσεις, την στρατιωτική παρουσία ή όχι.

Είναι φανερό ότι ανάλογα με την μία ή άλλη παρουσία θα διευκολύνονταν ή θα δυσκολεύονταν οι λαϊκές δυνάμεις στην πάλη για την κατάκτηση της εξουσίας.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια του αντιφασιστικού αγώνα ο ΕΛΑΣ είχε ενταχθεί στο Αγγλικό Στρατηγείο Μέσης ανατολής από το 1943. Ενέργεια που εκτιμάμε ως λαθεμένη καθώς η ένοπλη λαϊκή δύναμη έμπαινε κάτω από την αρμοδιότητα των Βρετανών. Παραπέρα με τη συμφωνία της Καζέρτα ο Ηρωϊκός ΕΛΑΣ έμπαινε άμεσα κάτω από τις διαταγές του Βρετανού στρατηγού Σκόμπι.

Η παρουσία ή όχι στρατευμάτων των μεγάλων δυνάμεων στη μια ή την άλλη χώρα πήγαζε από τη λογική της ίδιας τη ύπαρξης της στρατιωτικής συμμαχίας. Έτσι τον Οκτώβριο 1944 δεν αποφασίστηκε τίποτα καινούργιο ειδικά για την Ελλάδα. Ήδη το Μάιο 1944 είχε συμφωνηθεί μεταξύ Άντονι Ίντεν (Βρετανού ΥΠΕΞ) και Γκούσεφ (Πρεσβυ της ΕΣΣΔ) στο Λονδίνο στα πλαίσια της μόνιμης διασυμμαχικής επιτροπής ότι **“η Ελλάδα θα αποτελεί σφαίρα δραστηριότητας της Αγγλίας και η Ρουμανία σφαίρα δραστηριότητας της ΕΣΣΔ”**³ Αργότερα στην επικοινωνία Βισίνσκι με τον Βρετανό πρέσβη Κερρ στη Μόσχα επιβεβαιώθηκε αυτή η συμφωνία στις 22 Σεπτεμβρίου 1944. *“επιβεβαιώνοντας αυτή τη συμφωνία αρχών, η σοβιετική κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν έχει αντίρρηση στην αποστολή βρετανικών ενόπλων δυνάμεων στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα δηλώνει ότι η σοβιετική κυβέρνηση δεν έχει την πρόθεση να στείλει σοβιετικά στρατεύματα στην Ελλάδα”*⁴

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι το Κόμμα μας στο Δοκίμιο Ιστορίας που αφορά τη συγκεκριμένη περίοδο. Επισημαίνει ότι το ΚΚ στη χώρα του ιδίως σε συνθήκες επαναστατικής κατάστασης έχει καθήκον να παλέψει για την εξουσία επομένως στην Ελλάδα το ζητούμενο είναι γιατί το Κόμμα δεν καθοδήγησε το λαϊκό κίνημα με την ένοπλη δύναμή του τον ΕΛΑΣ να κατακτήσει την εξουσία και όχι γιατί δεν μπήκε ο Κόκκινος Στρατός στην Ελλάδα.

Η κατάκτηση της εργατικής εξουσίας στην Ελλάδα θα ήταν στήριγμα και για την ΕΣΣΔ – διεθνιστική συμβολή στον επαναστατικό αγώνα για την ανατροπή της αστικής εξουσίας και αλλού.

Από την άλλη πλευρά η ΕΣΣΔ δεν έπρεπε να δεσμεύεται σε διεθνείς συναντήσεις ότι δεν θα τεθεί ζήτημα εξουσίας στην Ελλάδα, ή να δίνει την ανοχή της στο να έρθουν βρετανικά στρατεύματα στην Ελλάδα. Ή να συμβουλευεί άμεσα ή έμμεσα το Κόμμα μας να πάρει μέρος σε αστική κυβέρνηση και να μην κινηθεί στην κατεύθυνση κατάκτησης της εξουσίας. Θα επανέλθουμε.

Η Διάσκεψη στη Γιάλτα της Κριμαίας έγινε τον Φεβρουαρίου 1945. Η διάσκεψη κατέληξε σε αποφάσεις που αφορούσαν: τον λεπτομερή σχεδιασμό των πολεμικών επιχειρήσεων για τη συντριβή της Γερμανίας και το χωρισμό της σε τέσσερις ζώνες κατοχής (ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μ. Βρετανία, Γαλλία), την υποχρέωση της Γερμανίας να καταβάλει αποζημιώσεις για τις καταστροφές που προκάλεσε στις σύμμαχες χώρες.

---

³ΑΒΠ ΡΦ, Φ.069, ΟΠ.28, Π.88, Δ.27, Λ.9

⁴ΑΒΠ ΡΦ, Φ.069, ΟΠ.28, Π.88, Δ.27, Λ.57

Συντονισμός των τριών κυβερνήσεων για την παροχή βοήθειας στους λαούς της Ευρώπης, «για την επίλυση από αυτούς, με δημοκρατικό τρόπο, των ζωτικών πολιτικών και οικονομικών τους προβλημάτων».

Σχηματισμός νέας Προσωρινής Πολωνικής Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, που θα αναλάμβανε να διεξάγει ελεύθερες εκλογές και καθορισμός γραμμής των ανατολικών συνόρων της Πολωνίας κατά μήκος της γραμμής Κόρζον.

Η Διάσκεψη του Πότσταμ, έγινε στις 17 Ιουλίου - 2 Αυγούστου 1945
ο Κόκκινος στρατός με πολύνεκρες ηρωικές μάχες είχε ήδη καταλάβει το Βερολίνο.

Η διάσκεψη έγινε λίγο έξω από το Βερολίνο και πήρε αποφάσεις για τον καθορισμό των όρων σχετικά με την ηττημένη Γερμανία, τον καθορισμό των συνόρων και την συνέχιση του πολέμου για τη συντριβή της Ιαπωνίας.

Κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης ανακοινώθηκε η δοκιμή της ατομικής βόμβας από τις ΗΠΑ.

Ήταν μια ανακοίνωση που αποσκοπούσε να τρομοκρατήσει την ΕΣΣΔ και να ενισχύσει τη διαπραγματευτική ικανότητα των καπιταλιστικών κρατών. Η ΕΣΣΔ μπήκε στον πόλεμο κατά της Ιαπωνίας στις 8 Αυγούστου 1945 συντρίβοντας ταχύτατα τις σημαντικές δυνάμεις του εχθρού στη Μαντζουρία, στις Κουρίλες νήσους και Σαχαλίνη, καθώς και στην Κορεατική Χερσόνησο.

Την ίδια ακριβώς στιγμή, οι ΗΠΑ πραγματοποίησαν ένα από τα πιο αποτρόπαια εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, ρίχνοντας την ατομική βόμβα στις πόλεις Χιροσίμα (6 Αυγούστου 1945) και Ναγκασάκι (9 Αυγούστου 1945).

Σύντροφοι και φίλοι

Η έξοδος από τον Α ΠΠ, συνοδεύτηκε τη νικηφόρα προλεταριακή επανάσταση στη Ρωσία το 1917. Στο Β ΠΠ παρότι δημιουργήθηκαν συνθήκες επαναστατικής κατάστασης δεν έχουμε επαναστάσεις.

Είναι γεγονός όμως ότι 7 χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης αποσπάστηκαν από το σύστημα του Ιμπεριαλισμού. Στις περισσότερες από αυτές ήταν καθοριστική η παρουσία του Κόκκινου Στρατού που συνέβαλε σημαντικά στη δράση των εγχώριων εργατικών - λαϊκών δυνάμεων και των ΚΚ αντιμετωπίζοντας παράλληλα ενέργειες της καπιταλιστικής αντίδρασης (ειδικά σε Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ανατολική Γερμανία) θετική επίδραση είχε σε Γιουγκοσλαβία και Αλβανία.

Τι είναι αυτό που αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα ή συνάντηση ανασταλτικών παραγόντων ώστε να μην αξιοποιηθεί η επαναστατική κατάσταση σε μια σειρά χώρες όπως η Ελλάδα, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ιταλία;

Για την περίοδο που μελετάμε γίνεται αναδρομή στα συνέδρια της ΚΔ. Το 6ο το 1928 που διαμόρφωσε και πρόγραμμα της ΚΔ προσδιόρισε μια

κατηγορία χωρών όπως οι Βαλκανικές ανάμεσα τους και η Ελλάδα όπου η επικείμενη επανάσταση θα ξεσπούσε ως αστικοδημοκρατική με τάσεις γρήγορο μετασχηματισμού σε σοσιαλιστική. Αυτή η στρατηγική εισαγωγής του αστικοδημοκρατικού σταδίου ήταν λανθασμένη, μιλάμε για κράτη καπιταλιστικά με συγκροτημένη αστική εξουσία. Κι αν ακόμα υπήρχαν υστερήσεις σε σχέση με τα πιο αναπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη αυτά μπορεί να τα λύσει η επαναστατική εργατική εξουσία και όχι μια εξουσία ενδιάμεση στον καπιταλισμό και τον σοσιαλισμό, που ούτως ή άλλως δεν μπορεί να υπάρξει.

Αυτή η στρατηγική ανάλυση υιοθετήθηκε και από το Κόμμα μας το 1934 ήταν τροχοπέδη στο να μπορέσει να τεθεί το ζήτημα της επαναστατικής εργατικής εξουσίας κατά την φάση της απελευθέρωσης οπότε κλιμακώθηκαν οι συνθήκες επαναστατικής κατάστασης αφού το ΚΚΕ βρέθηκε επικεφαλής ενός μαζικού κινήματος, ενώ ο αστικός κρατικός μηχανισμός παρέμενε σμπαραλιασμένος και οι αστικές πολιτικές δυνάμεις είχαν χάσει το κύρος τους.

Αυτή η στρατηγική δεν διορθώθηκε έστω στη φωτιά της μάχης - στην κρίσιμη καμπή του 1944.

Όμως δεν ήταν μόνο η ανάλυση των σταδίων. Το 7ο Συνέδριο της ΚΔ υιοθέτησε τη γραμμή των αντιφασιστικών μετώπων, που περιλάμβανε πολιτική συνεργασία με σοσιαλδημοκρατικές και αστικές δυνάμεις με στόχο την δημιουργία κυβερνήσεων που θα έμπαιναν εμπόδιο στο φασισμό κάτι τέτοιο αποδείχτηκε ανεδαφικό.

Παραπέρα μέσα στον πόλεμο διαμορφώθηκε η γραμμή στήριξης των εθνικών κυβερνήσεων που πολεμούσαν τον φασιστικό άξονα και η γραμμή εθνικής ενότητας των ΚΚ με αυτές τις δυνάμεις. **Η κυβέρνηση εθνικής ενότητας με τον Γ. Παπανδρέου, ήταν υλοποίηση αυτής της γραμμής.**

Η ταξική πάλη φυσικά τότε δεν κοπάζει πολύ περισσότερο στις συνθήκες του πολέμου, προφανώς οξύνθηκε η αντίθεση κεφαλαίου εργασίας, αλλά ταξικό χαρακτήρα είχαν και οι συγκρούσεις ΕΛΑΣ με ΕΔΕΣ, όμως τελικά επέρχονταν συμβιβασμός ώστε να αποφευχθεί η κατηγορία για χάλασμα της εθνικής ενότητας. Το πρόβλημα δηλαδή είναι ότι η ταξική σύγκρουση δεν αξιοποιήθηκε σχεδιασμένα για την κατάκτηση της επαναστατικής εργατικής εξουσίας.

Μέσα στον πόλεμο πάρθηκε η απόφαση αυτοδιάλυσης της ΚΔ τον Μάη 1943. Η διάλυση της ΚΔ δεν γνωρίζουμε να τέθηκε ρητά ως όρος από τους αγγλοαμερικάνους στρατιωτικούς συμμάχους της ΕΣΣΔ, είτε για να ανοίξει το δεύτερο μέτωπο, είτε για να βοηθηθεί η ΕΣΣΔ με υλικά που είχε ανάγκη. **Χαρακτηρίστηκε όμως απ' αυτούς ως ένα βήμα κατανόησης, σύμφωνα με την τοποθέτηση του Τσόρτσιλ στα πρακτικά της συνάντησης της Μόσχας.** Επίσης δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό ότι η διάλυση βοηθούσε στο ξεπέραςμα της διστακτικότητας Μ. Βρετανίας - ΗΠΑ κι άλλων αστικών δυνάμεων για αντιχιτλερική – αντιφασιστική συμμαχία ή για να αντιμετωπιστεί η προπαγάνδα τα περί “ξενοκίνητων” ΚΚ.

Αλληλένδετα είδαμε - σε αδρές γραμμές - τη στρατηγική των ΚΚ και του ΔΚ Κέντρου που ήταν η ΚΔ, επίδραση σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό ασκούσε και εξωτερική πολιτική της ΕΣΣΔ οι διεθνείς της σχέσεις.

Σύντροφοι και φίλοι.

Όπως είπαμε, κατά τη διεξαγωγή του πολέμου επιτεύχθηκε ένα πρωτοφανές επίπεδο συνεργασίας μεταξύ ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μεγάλης Βρετανίας, ταυτόχρονα όλα τα κράτη προετοιμάζονταν για την επόμενη μέρα προσπαθώντας να αποσπάσουν όσο γίνεται μεγαλύτερα πλεονεκτήματα αλλά και διατηρώντας ένα επίπεδο συνεννόησης.

Συνολικά κατά τη λήξη του Πολέμου, η ΕΣΣΔ υπολόγιζε σε μια συνέχιση της μεγάλης συμμαχίας και στην ειρηνική περίοδο. Οι εξελίξεις δεν επιβεβαίωσαν αυτή την εκτίμηση. Αυτό καταγράφεται και στο 19ο Συνέδριο του ΠΚΚ(μπ)-ΚΚΣΕ το 1952 που λέει: **“Σχεδόν αμέσως μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου οι ΗΠΑ παραιτήθηκαν από τη συμφωνημένη κατεύθυνση της πολιτικής που ακολουθούσαν οι σύμμαχοι της πολεμικής περιόδου.”**⁵

Η ΕΣΣΔ έχοντας πίσω της λίγα χρόνια οικοδόμησης του σοσιαλισμού, το σίγουρο είναι πως προσπαθούσε να κερδίσει κάποιες δεκαετίες ειρηνικής ζωής, κι ως ένα βαθμό να εξασφαλίσει ένα καλό επίπεδο διακρατικών και οικονομικών σχέσεων με τον καπιταλιστικό περίγυρο. Να καταφέρει να έχει πιστώσεις ώστε να πάρει υλικά για να ανοικοδομήσει την κατεστραμμένη χώρα πιο εύκολα. (Την ίδια στιγμή οι ΗΠΑ δεν είχαν ούτε ένα σπασμένο κεραμίδι). Τελικά η ΕΣΣΔ πέτυχε την ανοικοδόμηση με δικές της δυνάμεις στο πρώτο 5χρονο μετά τον πόλεμο τη στιγμή που πολλοί υπολόγιζαν ότι ήθελε 50 χρόνια. Είναι και αυτό άθλος της σοσιαλιστικής παραγωγής.

Η ΕΣΣΔ διεκδικούσε στις διαπραγματεύσεις την ύπαρξη φιλικού περιγύρου χωρών, ήθελε να διασφαλίσει πως οι χώρες που βρίσκονται στα σύνορά της δεν θα γίνουν στο άμεσο μέλλον ή και για ορισμένες δεκαετίες ακόμα αντισοβιετικό ορμητήριο. Επιδίωξε να αποκτήσει ισχυρά ερείσματα σε αυτές τις χώρες, αλλού μεγαλύτερα και ισχυρότερα κι αλλού έστω μικρότερα. Έτσι βλέπει την παρουσία του Κόκκινου Στρατού στις χώρες που απελευθέρωσε και τη βοήθεια προς το λαϊκό κίνημα αυτών των χωρών. Χτυπήθηκαν οι πρώην συνεργάτες των ναζί, τους αφαιρέθηκαν οι περιουσίες, έγινε εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού από φιλοναζιστές. Βέβαια δεν θίχτηκαν συνολικά οι βάσεις της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας.

Η ΕΣΣΔ δεν είχε αυταπάτες για την ταξική φύση των καπιταλιστικών κρατών όμως υπερεκτιμούσε τις ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις ΗΠΑ – Μεγάλης Βρετανίας και άλλων καπιταλιστικών κρατών, αυτά γρήγορα συνενώθηκαν και πέρασαν στη στρατηγική του ψυχρού πολέμου εναντίον της ΕΣΣΔ.

---

⁵ Αποσπάσματα από την ομιλία του Γκιοργκι Μάλενκοφ στο 19ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ, Αρχείο ΚΕ ΚΚΕ, αρ. Εγγράφου 367972

Σύντροφοι και φίλοι

Διάφοροι μελετητές καταλογίζουν στην ηγεσία της ΕΣΣΔ και στο Στάλιν αντεπαναστατική στροφή, ότι λίγο πολύ κινήθηκε απλά ως ένας ηγέτης μεγάλου κράτους. Πρόκειται για επιφανειακές εκτιμήσεις – φυσικά και δεν ισχύει κάτι τέτοιο, για δύο λόγους: **Πρώτον:** Οι κινήσεις της ΕΣΣΔ είχαν στόχο να υπερασπίσουν τις σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγής, την πρώτη χώρα στον κόσμο που είχε ανατρέψει την καπιταλιστική εξουσία. **Δεύτερον:** Ο Στάλιν δεν αποφάσιζε μόνος του. Το Λαϊκό Επιτροπάτο (Υπουργείο) Εξωτερικών της ΕΣΣΔ, οι διπλωμάτες του έπαιξαν ρόλο στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής. Είναι χαρακτηριστικές οι τοποθετήσεις του υφυπουργού εξωτερικών Μάισκι που περιλαμβάνονται στην εισαγωγή.

Το ΚΚΕ συλλογικά κατέληξε σε σημαντικές εκτιμήσεις διαχρονικής σημασίας: *“ Ο ταξικός ιδεολογικός-πολιτικός σκοπός της διάσωσης της ΕΣΣΔ ως εργατικού κράτους επιβάλλει επιλογές εξωτερικής πολιτικής που εν μέρει δε συμβαδίζουν απόλυτα με το στοιχείο της διεθνούς διάστασης της ταξικής πάλης, π.χ. μια συμφωνία ανακωχής, μια εμπορική συμφωνία, διπλωματικές σχέσεις κλπ. Βέβαια, τέτοιες κινήσεις δεν πρέπει να συνεπάγονται και άμβλυνση της ταξικής πάλης στην καπιταλιστική χώρα με την οποία συναλλάσσεται ένα σοσιαλιστικό κράτος.”*⁶

οι εξελίξεις στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα το 1944, διαμορφώθηκαν συνθήκες επαναστατικής κατάστασης η οποία συνέχισε να υπάρχει με μειούμενη ένταση και τα επόμενα χρόνια.

Ο ΕΛΑΣ ήταν μια ένοπλη λαϊκή δύναμη καθοδηγούμενη από το ΚΚΕ, στις περιοχές που είχαν απελευθερωθεί από τον ΕΛΑΣ είχαν συγκροτηθεί λαογέννητοι θεσμοί διοίκησης, εκπαίδευσης και δικαιοσύνης, πολιτοφυλακής. Το ΚΚΕ και το ΕΑΜ είχαν και στον αποδιοργανωμένο κρατικό μηχανισμό.

Στην άλλη ταξική όχθη, οι αστικές δυνάμεις που είχαν συνεργαστεί με τους κατακτητές ήταν πλήρως απαξιωμένες, αποδυναμωμένες και παρά τη λυσσώδη αντίστασή τους ο ίδιος ο λαός τις καταδίωκε και τις συνέτριβε.

Σε εκείνες τις κρίσιμες συνθήκες του 1944, η συμμετοχή του ΚΚΕ και του ΕΑΜ σε κυβέρνηση “εθνικής ενότητας” αποδείχτηκε σανίδα σωτηρίας για την σοβαρά κλονισμένη εξουσία των καπιταλιστών. Έδωσε τη δυνατότητα να έρθει στην Ελλάδα μια αστική κυβέρνηση, της λεγόμενης εθνικής ενότητας, η συμμετοχή σε αυτήν των κομμουνιστών και των ΕΑΜικών υπουργών της έδωσε τη δυνατότητα να αναγνωριστεί ως κυβερνητική εξουσία στην Ελλάδα.

Ως προς τα προηγούμενα είναι χαρακτηρισικά τα όσα ανέφερε αργότερα ο επικεφαλής της αστικής κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου: *«Ιδού, διατί, μόνον η συμμετοχή του ΚΚΕ εις την Κυβέρνησίν μας ήνοιγε τας πύλας της Ελλάδος.»*⁷

⁶Κείμενο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ: Συμπεράσματα για το πέρασμα από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, με αφορμή τα 75 χρόνια από τη λήξη του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τεύχος Νο 3 Μάης- Ιούνης 2020.

⁷ Καθημερινή 1 Μαρτίου 1948

Επιπλέον, οι αστικές δυνάμεις παίρνοντας πίστωση χρόνου μπόρεσαν να μεταφέρουν στην Ελλάδα ένοπλα αστικά σώματα, τον Ιερό Λόχο και την Ορεινή Ταξιαρχία.

Επιπλέον άρχισαν να αποβιβάζονται βρετανικά στρατεύματα, ο λόγος έλευσης τους ήταν η αντιμετώπιση του ΕΛΑΣ, για την οποία δεν επαρκούσαν οι εγχώριες ένοπλες αστικές δυνάμεις. Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα ν' αρχίσει η ανατροπή του ευνοϊκού για το λαϊκό κίνημα συσχετισμού που υπήρχε και να εξελιχθεί στην πορεία σε βάρος του εργατικού-λαϊκού παράγοντα.

Τα παραπάνω πρόβλημα είναι κυρίως ευθύνη του ΚΚΕ. Όμως και η πλευρά της ΕΣΣΔ όχι μόνο δεν προέβη σε μια αναγνώριση της ΠΕΕΑ έστω ως συνομιλητή, αλλά έμμεσα πίεζε και προσανατόλιζε για συμμετοχή του ΚΚΕ σε κυβέρνηση εθνικής εθνότητας και στην αποφυγή της σύγκρουσης για ανατροπή της ετοιμόρροπης αστικής εξουσίας.

Αν και οι επαφές με την Σοβιετική Ένωση ήταν έμμεσες και όχι άμεσες, οι προσεκτικές μεν αλλά συγκεκριμένες κατευθύνσεις και παραιτήσεις της ΕΣΣΔ είναι υπαρκτές. Ένα μόνο παράδειγμα από την εισαγωγή της έκδοσης όπου καταγράφεται το τηλεγράφημα του Τζήμα στο ΠΓ, με τις συμβολές Κορνέγιεφ: **“Ο Ρώσος στρατηγός μου είπε προσέξτε. Δεν χρειάζεται κανένα προλεταριακός πειραματισμός. ... Η λανθασμένη γραμμή σας έχει προκαλέσει δυσπιστία στους συμμάχους. ... Όλο το πρόβλημα συνίσταται στο να οδηγήσουμε τις χώρες μας σ' ένα δημοκρατικό μεταπολεμικό καθεστώς. Κι αν έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε κάτι περισσότερο δεν πρέπει.”**⁸ Πρόκειται για ουτοπική αταξική αντίληψη περί “δημοκρατικού μεταπολεμικού καθεστώτος”, που σύντομα το απέρριψε η ίδια η εξέλιξη του καπιταλισμού.

Σύντροφοι και φίλοι

Στη φωτιά της μάχης της Οκτωβριανής επανάστασης το 1917 ο Λένιν έγραφε: « Οι καπιταλιστές καλύτερα οργανωμένοι πιο έμπειροι στο έργο της ταξικής πάλης και της πολιτικής, διδάχτηκαν πιο γρήγορα απ' τους άλλους. Βλέποντας ότι η κυβέρνηση δεν μπορεί να κρατηθεί, κατέφυγαν σε μια μέθοδο, που μετά το 1848 εφάρμοσαν πολλές φορές ... Η μέθοδος αυτή είναι η λεγόμενη κυβέρνηση "συνασπισμού δηλαδή μια κοινή ενωμένη κυβέρνηση, αποτελούμενη από την αστική τάξη και τους λιποτάκτες του σοσιαλισμού...”⁹.

Το ζήτημα του πολέμου ενάντια σε τέτοιες κυβερνήσεις και όχι η συμμετοχή, είναι νομοτέλεια της προλεταριακής επανάστασης.

Στην Ελλάδα στις στιγμές της απελευθέρωσης κρινόταν το ποιος – ποιον, δηλαδή ποια τάξη θα νικούσε την άλλη. Η θετική και αρνητική πείρα των επαναστάσεων του παρελθόντος, οπωσδήποτε δεν έλλειπε από τα πρώτα

---

⁸ Πηγή: hotdoc history, τευχος 129, 03 Δεκεμβρίου 2023. σελ 16.

⁹ Β. Ι. Λένιν: Άπαντα τόμος 34, σελ. 62-64.

στελέχη του ΚΚΕ ο Γιάννης Ζέβγος¹⁰, μέλους του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και υπουργός στην κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας έγραφε σε ημερολόγιό του εκείνες τις μέρες: “Θα καλμάρει η μαχητικότητα των λαϊκών μαζών και ύστερα θα επιβάλει η αντίδραση τη ματωμένη δικτατορία της;

...

Θα μας καταδικάσει η ιστορία ότι αποπλίσσαμε το λαό και επιβάλαμε την αντίδραση; Θα μας κρίνει όπως τον Έμπερτ και Νόσκε; Όμως άλλη λύση δεν υπάρχει. Άλλος δρόμος δεν υπάρχει. Η Αγγλία μας υποχρεώνει, μας αναγκάζει να φερθούμε έτσι”¹¹

Ούτε ο Γιάννης Ζέβγος ούτε άλλο στέλεχος του ΚΚΕ, έγινε Νόσκε ή Έμπερτ, ο ίδιος, το 1947, δολοφονήθηκε στη Θεσσαλονίκη.

Οι υποχωρήσεις της στιγμής δεν οφείλονταν σε συνειδητό συμβιβασμό με τον ταξικό εχθρό αυτό αποδεικνύει η κρίσιμη ταξική σύγκρουση το Δεκέμβρη του 1944 και ο αγώνας του ΔΣΕ.

Όμως στις κρίσιμες στιγμές της επαναστατικής κατάστασης κανένας συμβιβασμός δεν έπρεπε να υπάρξει, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει τίποτα το ενδιάμεσο ανάμεσα στην εξουσία του κεφαλαίου και την επαναστατική εργατική εξουσία που ήδη είχε δημιουργήσει τα φύτρα της.

Πηγή εφησυχασμού ήταν και η πεποίθηση πως ο ο ευνοϊκός συσχετισμός δυνάμεων, δηλαδή τα εκατομμύρια λαού που ακολουθούσαν το ΕΑΜικό κίνημα δεν θα χάνονταν. Και έτσι θα υπήρχε δυνατότητα ελιγμών. Αυτή η εκτίμηση δεν ήταν αντικειμενική η φράση του Λένιν: “χτες ήταν νωρίς- αύριο θα είναι αργά” ίσχυε απόλυτα για εκείνες τις στιγμές.

Σύντροφοι και φίλοι

Τιμάμε τους αλύγιστους της ταξικής πάλης, τον προλεταριακό και παγκόσμιο πολιτισμό, όπως έγινε με την ιστορική συναυλία στο Καλλιμάρμαρο, με μνημεία, μουσεία, με το δυνάμωμα της ταξικής πάλης, την εναντίωση στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, το κάλεσμα στο λαό να μην μπαίνει κάτω από ξένη σημαία - ούτε να διαλέγει στρατόπεδο ιμπεριαλιστών. Επίσης για το ΚΚΕ ιστορία σημαίνει αλήθεια. Μελετάμε την ιστορία τις αρχαικές πηγές με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον.

Αν κάτι δείχνει η πείρα εκείνης της εποχής και η γνώση των συζητήσεων στο κρατικό διπλωματικό πεδίο, είναι, όχι αυτό που λένε διάφοροι αποστάτες του κομμουνιστικού κινήματος ότι αν τα ξέραμε δεν θα διαλέγαμε τη σύγκρουση, το Δεκέμβρη του 44 ή τον αγώνα του ΔΣΕ. Αλλά το αντίθετο: ότι σε συνθήκες επαναστατικής κατάστασης μία είναι η διέξοδος για τα λαϊκά συμφέροντα η πάλη για την κατάκτηση της εξουσίας. Αυτό είναι και το εθνικό και διεθνιστικό καθήκον του Κομμουνιστικού Κόμματος η πάλη για την ανατροπή της εκμεταλλεύτριας

¹⁰

¹¹ “ Ημερολόγιο Γιάννη Ζέβγου, 31 Αυγούστου-18 Οκτωβρίου 1944” καταγραφή της τελευταίας μέρας. Πηγή αναδημοσίευσης: Μήτσου Παρτσαλίδη: “Διπλή αποκατάσταση της Εθνικής αντίστασης”, εκδ. Θεμέλιο, σελ. 240-242

τάξης στη χώρα του. Την ιστορία τη γράφει ο λαός και όταν παίρνει τις τύχες του στα χέρια του, δημιουργεί νέα δεδομένα στον περιφερειακό και διεθνή συσχετισμό δυνάμεων.